

Зінаїда Лебедєва

викладач кафедри концертмейстерства, Національна
музична академія України імені П. І. Чайковського

e-mail: zinayida_lebedeva@ukr.net

Zinaida Lebedieva

Concertmaster Class Department Teacher, Ukrainian
National Tchaikovsky Academy of Music

orcid.org/0009-0003-9667-3946

Сакральне як екзистенція етносу та релігійний чинник формування етнокоду локальної культури і його трансляції

The Sacred as an Ethnic Existence and a Religious Factor in the Formation of the Ethnocode of Local Culture and Its Transmission

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти, викладені у дослідженнях українських та іноземних науковців щодо сакрального як екзистенції етносу та релігійного чинника формування етнокоду локальної культури і його трансляції. Доведено, що проблема вивчення сакрального як екзистенції не втрачає своєї актуальності навіть у наш стрімкий, глобалізований час розвитку інноваційних технологій. Метою статті є розгляд сакрального як екзистенції етносу та релігійного чинника формування етнокоду локальної культури і його трансляції на основі сучасних наукових джерел. Показано, що сакральне в контексті розвитку етносу та релігійних чинників формування етнокоду локальної культури є складним і багатограним явищем, яке охоплює не лише релігійні вірування, а й культурні традиції, символіку, обряди та цінності, що передаються з покоління в покоління. На основі методу аналізу наукових джерел, а також авторського досвіду подорожі до Карпат виявлено, що сакральне виступає важливим чинником у формуванні і збереженні етнокоду культури, забезпечуючи її стійкість та адаптивність в умовах соціокультурного середовища, що змінюється. Узагальнено, що екзистенція етносу охоплює існування та розвиток етнічної спільноти, її культурні, соціальні, історичні та мовні характеристики. Це поняття включає і матеріальні, і нематеріальні аспекти життя етносу, такі як традиції, звичаї, мова, самосвідомість. Наголошено, що важливими чинниками для збереження екзистенції етносу є освіта, підтримка мовних і культурних ініціатив, а також активна участь етнічної спільноти в суспільному житті. Визначено, що трансляція етнокоду відбувається завдяки сімейним традиціям, освіті, мистецтву, культурі та сучасним комунікаційним практикам, зокрема інтернету.

Ключові слова: сакральне, екзистенція, етнос, релігійний чинник, етнокод, локальна культура, традиції.

Постановка проблеми. Проблема вивчення сакрального як екзистенції етносу та релігійного чинника формування етнокоду локальної культури, його трансляції не втрачає своєї актуальності навіть у наш стрімкий глобалізований час розвитку інноваційних технологій. Сакральне в контексті етносу та релігійних чинників формування етнокоду локальної культури є складним і багатограним явищем, яке охоплює не лише релігійні вірування, а й культурні традиції, символіку, обряди та цінності, які передаються з покоління в покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування етнокоду локальної культури, його трансляцію описували у своїх наукових роботах Л. Матвєєва [5], Г. Лозко [4], Я. Орїон [6], Н. Антонюк, М. Мальська, Ю. Занько, Н. Ганич [8]. Релігію як суспільно-функціонуючий феномен вивчав український науковець Л. Виговський [1]. На сакральне, екзистенцію етносу та формування культури звертав увагу В. Петрушенко у «Філософському словнику» [7]. Проблеми

сакрального як світоглядної категорії присвячували свої наукові доробки В. Шелюто [11], Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова [10]. Питання трансляції етнокоду розглядаються у наукових працях Е. Л. О. Hasanov [13], К. J. Pedziwiatr [15], І. Савчук і Т. Білянської [16], З. Лебедевої [14]. Таким чином, у сучасних наукових дослідженнях сакральні аспекти існування етносів, локальних культур розглядаються крізь призму релігійних чинників, що дає змогу інтерпретувати культурний код та механізми його трансляції.

Мета статті — розглянути сакральне як екзистенцію етносу та релігійного чинника формування етнокоду локальної культури і його трансляції на основі сучасних наукових робіт.

Виклад основного матеріалу. За визначенням філософського словника, екзистенція (від. лат. exsistentia — існування) — це буття людини, яка переживає свою унікальність, кінцевість, самотність, а також можливість виходу за їхні межі, що становить справді людське

існування. Н. Хамітов зауважує, що в сучасній гуманітарній думці поняття «екзистенція» здебільшого трактується як сповнене трагізму буття людини на межі — граничне буття. «Разом з тим, у екзистенції приховане передчуття буття за межами трагізму — передчуття причетності до трансценденції — особистісно забарвленій позамежності» [10, с. 296].

На думку авторки статті, достатньо змістовною є позиція іноземних науковців. Так, висловлюється твердження [12, с. 493], що філософське обговорення поняття існування, або буття, зосереджене на двох основних проблемах, які не завжди чітко розмежовувалися. По-перше, це питання, чи можна говорити про існування «фіктивних об'єктів, таких як кентаври, дракони та Пегас» [12, с. 493]. По-друге, це проблема наявності абстрактних об'єктів (якостей, відношень та чисел). Обидві позиції «спокушали філософів стверджувати, що існують нижчі види існування, окрім звичайного прямого виду, і тому вони часто пропонують використовувати слово “буття” для позначення обох видів, але обмежувати “існування” “буттям” загального, нефіктивного, неабстрактного типу» [12, с. 493]. Термін «реальність» іноді пропонується для існування або для буття. «Проблеми вигадки та абстракції, однак, різні, оскільки існують як реальні, так і фіктивні абстракції. Наприклад, ціле число від двох до чотирьох є дійсним, але ціле число від двох до трьох є фіктивним. З іншого боку, існують як конкретні, так і абстрактні... вигадки; наприклад, крилатий кінь Беллерофонта та ціле число між двома та трьома. Відповідно, філософи часто розглядали ці дві проблеми зовсім по-різному і, можливо, повинні так робити. Хоча це дві основні проблеми, є й інші, наприклад, що нам сказати про буття об'єктів, які ще не почали або вже припинили своє існування. Крім того, історія цього предмета була переплетена з теологічними питаннями, до яких необхідно буде звернутися в певних моментах» [12, с. 493].

Використання терміна «екзистенція» для опису неповторності людського існування означає в екзистенціалізмі те особливе в бутті людини, що визначає її всезагальну сутність. За Н. Хамітовим, йдеться про первинність екзистенції людини щодо її сутності. Це положення, на думку вчених, є основним практично для всіх напрямів екзистенціалізму, адже унікальність і суттєвість людського буття не можуть бути до кінця об'єктивованими в теоретичному пізнанні. Екзистенція стає доступною лише у переживанні та вживанні [10, с. 297].

Екзистенція розкривається в різних вимірах людського буття через екзистенціали — вузлові ситуації її вияву у світі (туга, жах, відчай, гнів, закоханість, самотність, надія, віра, любов, свобода тощо) [10, с. 297].

Якщо розвивати цю думку далі, то екзистенція етносу може бути витлумачена як буття певної групи людей, що переживає свою унікальність та можливість виходу за межі кінцевості і самотності через віру та свободу.

Віра виявляється через релігійний чинник. Логічним є те, що екзистенція етносу як унікальність і суттєвість буття знаходить вираження в культурних формах — у поглядах, віруваннях, звичаях, мистецьких зразках.

Якщо відштовхнутися від праці В. Кременя, де зазначено, що «роль механізму закріплення і подальшої еволюції системоутворення в біосфері відіграє генетичний код, у ноосфері в процесі етногенезу — культура, що саме вона як генетичний код самоорганізації ноосфери визначає рівень матеріального виробництва, стосунки людей з природою та між собою, інформаційно закріплюючись у формі символів, знаків та визначених форм поведінки людей» [3, с. 43], то стає логічним, що сакральне визначає рівень матеріального через знаки, символи, обрядові дії. Доведемо це твердження. «Кожна цивілізація структурується на основі певного осового ідеалу, який у свою чергу, містить у собі цілий комплекс системоутворювальних принципів, цінностей і норм — соціонормативну культуру — й закладає модель (формулу) цієї цивілізації» [3, с. 43]. Таким чином, релігійний чинник можна уявити тим осовим ідеалом, навколо якого відбувається буття етносу. «Крім територіально-локальних типів цивілізацій (візантійська православна, римська католицька, ісламська тощо) існує й розгорнуте в часі розуміння цивілізацій: землеробської традиційної та торгово-промислової (урбаністичної). Перехід від першої до другої відбувається не лише в контакті, а й у певному конфлікті внутрішньо притаманних їм культур» [3, с. 43].

«Українська культура посідає вагоме місце в історії людської цивілізації. Ще з давніх часів український народ був високорозвинутою спільнотою, свідченням тому — трипільська культура, пізніше — геніальна пам'ятка українського народу V–IX ст. “Велесова книга”, — зауважує команда українських науковців [9, с. 122]. — Українські вчені довели, що філософський світогляд, поданий у “Велесовій книзі” показав, що народ вірив у власні сили, у власні здібності, розглядав труд як повеління богів, високо поважав людське життя, любив власну землю, мав рішучий оптимізм» [9, с. 122].

В. Кремень зауважує, що у давній громаді з усталеним побутом і способом мислення панувала сила традицій та звичаїв, що передавалися з покоління в покоління на місцевому — сусідському чи сімейному — рівні. «Визначальним типом культурної комунікації при цьому було безпосереднє спілкування між поколіннями людей, що жили поруч» [3, с. 43].

Отже, можна наголосити на силі сімейних традицій. Сім'я є основним осередком, де відбувається трансляція етнокоду. Через виховання, обряди та святкування передаються цінності й традиції. Упродовж історії до цього процесу додається також освіта і мистецтво. Освітні програми та художня діяльність (музика, живопис, література) сприяють передачі сакральних знань і культурних кодів, допомагаючи зберегти історичну пам'ять та культурну спадщину.

Етнічна культура визначається територіально-громадською спільністю походження та єдністю, яку можна метафорично означити як родину. Загальновідомо, що суспільство є системою, що розвивається поетапно, як складний соціальний організм, і має власні фази становлення. Народ у процесі свого існування створює культурні традиції, формуючи особистий та унікальний етнічний образ. Неможливо сформулювати правдивий образ народу як цілості та належно оцінити його самобутність та красу культури, якщо залишати поза увагою саме народну традицію, тобто національну самосвідомість.

«Етносуспільне буття — саморегульована система. Процес його розвитку та функціонування ґрунтується на діалектичному поєднанні об'єктивного та суб'єктивного — об'єктивної саморегуляції та свідомих механізмів саморегулювання; на аналізі такого буття, як складної самоорганізованої системи, якій властива своя відносно самостійна внутрішня логіка саморозвитку, що має системний характер» [9, с. 454].

Будь-яка культурна практика у широкому термінологічному розумінні — чи то промисел, будівництво жител, землеробство, рибальство, скотарство, збиральництво, чи то встановлення міжкультурних контактів — постає, на думку авторки статті, як своєрідний експеримент, що триває століттями. У ньому беруть участь сотні, тисячі людей, а його результатом стає вироблення життєвого укладу, який формує мудрість народу. Таким чином, відбувається інтеграція досвіду освоєння навколишнього світу впродовж віків у єдине цілісне знання. Культурні надбання, що втілюють глибину мудрості народу, сприяють протистоянню сумнівним, позафізичним елементам колективної свідомості та забезпечують стійкість перед деструктивними тенденціями мислення окремих індивідів.

Т. Вільчинська зазначає, що дедалі частіше вчені звертають увагу на той факт, що міфопоетична (сакральна) картина світу охоплює широкий спектр міфологічних світів універсуму. «При цьому на перший план висувається її аналіз якраз у художній творчості яка, розгортаючись у різні історичні епохи, “репрезентує різноманітні літературні напрямки”» [2, с. 10].

Міфи, легенди та символи, що мають сакральне значення, допомагають етносу зрозуміти своє місце у світі, пояснити природні явища та соціальні процеси. Ці елементи стають частиною етнокоду, який визначає світогляд і поведінку людей. Релігійні обряди і ритуали, наділені сакральним змістом, виконують функцію соціальної консолідації, зміцнюючи зв'язки всередині громади та забезпечуючи передачу традицій.

Етнічне буття у найвищому прояві можна трактувати як надособову реальність, тобто трансценденцію. Вона постає результатом самотворення і співтворення, водночас являючи собою найвищий вияв існування особистостей у складі спільноти. Світоглядна неповторність етносу виражається в його архетипах, завдяки чому

можливий міжетнічний діалог за умови врахування унікальності кожної культури.

Т. Вільчинська зважає на тісну взаємозалежність понять «мовна картина світу» та «концептуальна картина світу».

«Дослідження сакральних концептів, притаманних українському етномовному простору, потребувало такого моделювання, яке б з належною повнотою виявило специфіку їх структури, реалізованої у художній мові» [2, с. 11].

Варто пам'ятати, що й релігія формує моральні та етичні норми, які впливають на повсякденне життя, поведінку і традиції людей. Ці норми стають частиною етнокоду, що регулює соціальні відносини.

У 988 році на всій території України почало впроваджуватися християнство. Як наслідок, «світоглядна культура акцентує увагу на таких важливих проблемах як протистояння духу і природі, душі і тіла, духовного і тілесного, Бога і Діявола» [9, с. 122]. За такої умови, як зазначають українські науковці, у центрі цієї системи проблем постає людина з її етико-моральним світом, почуттями і розумінням дійсності [9, с. 122]. У такому контексті концептуальні підходи Т. Вільчинської набувають ширшого сенсу. У другому підрозділі своєї дисертації «Концептосфера сакрального та особливості її вербалізації» дослідниця аналізує проблему моделювання сакрального як структурованої єдності. Однією з провідних засад концептуального аналізу є визнання взаємодії концептів, їхньої здатності творити певну цілісність [9, с. 12].

Оперуючи терміном «сакральне» у дещо вужчому значенні, Т. Вільчинська пов'язує його насамперед із релігійною сферою. «Воно, обіймаючи прадавні міфологічні уявлення, а згодом віру в християнського Бога, виявляє споконвічну ментальну рису українського народу — його релігійність» [9, с. 13]. Змодельована нею концептосфера охоплює сукупність концептів, кожному з яких притаманний саме такий сакральний смисл. Таким чином, постає діалектика сакрального у «протиставній взаємозалежності святого (священного) і демонічного, які, взаємодіючи з профанним, формують релігійний світ» [9, с. 13].

У структурі концептосфери сакрального Т. Вільчинська виокремлює власне сакральну зону — концепти «Бог» і «Богородиця» — та сакрально-хтонічну, маніфестовану концептом «чорт». «Концептуальні величини “Бог” та “Богородиця”, співвідносні з Божественними постатями, і “чорт”, що уособлює протилежну силу, визнаємо ядерними» [9, с. 13].

Відповідно до висновків дослідниці, концепти «Бог» і «Богородиця» як виразники святого (священного) перебувають у центрі концептосфери сакрального, а «чорт», з яким асоціюється зло, — на периферії. «Їх моделювання як цілісних етнокультурних величин спиралося на відповідну інформацію, почерпнуту з лінгвістичних словників, енциклопедичних,

міфологічних, біблійних довідників, етнографічних джерел тощо» [9, с. 13].

Усі три сакральні концепти, як зауважує Т. Вільчинська, існують у певній послідовності [9, с. 13].

Отже, маємо ту саму вісь, яка уособлює релігійний чинник формування етнокоду нашої культури та його трансляції. Доказом цього, як зазначає дослідниця, виступають концепти, матеріалізовані у лексичному втіленні. Основною лексичною одиницею є слово «Бог». У науковій картині світу поняття, виражене цією лексемою, визначається як «сакральна персоніфікація Абсолюту в релігіях теїстичного типу, що характеризується тотожністю сутності та існування», «творець світу і детермінант усього, що в ньому відбувається» [9, с. 13]. «Для пересічних мовців актуальними є не стільки наукові дефініції вказаного поняття, скільки ті смисли, що виявляють себе у так званій “наївній релігії”, репрезентовані у мові окремою лексичною мікросистемою назв надприродних істот. На цьому рівні свідомості Бог — це передусім “творець, володар таїн земних і космічних”, про якого у давніх українців було своє розуміння як про єдиносущого Господа, спасителя світу, що прийде до людей й охоронить від зла» [9, с. 13].

Ієрархія язичницького концепту «Бог» вибудовується на трьох ключових складових: по-перше, визнання єдиного верховного бога, по-друге, віра в багатьох богів, кожен з яких відповідає за якусь ділянку буття, по-третє, влада всіх богів над світом і людиною [9, с. 14].

Як підсумовує Т. Вільчинська, концептуалізація у християнському сценарії ґрунтується на вірі в єдиного Бога, що постає у триєдиному вимірі: Бог Отець — перша особа Святої Трійці, Творець, Всевишній; Бог Син — друга особа Святої Трійці — Ісус Христос; і Бог Дух Святий. Підкреслюючи єдність Божества, дослідниця наголошує, що на вершині небесної ієрархії, згідно з християнським сценарієм, перебуває Триєдиний Бог [9, с. 14].

У контексті дослідження авторки статті достатньо вагомими є докази щодо домінантів згаданих вище концептів, оскільки значущість релігійного чинника простежується й у сучасних практиках. Так, під час подорожі Карпатами авторка особисто спостерігала приклади актуалізації сакрального у народній традиції: біла невеличка водоспаду в горах було створено культове місце, оздоблене рушником, свічками й іконою із зображенням Богородиці; поруч розміщено прапор України і написано

молитву з проханням про захист та мир. Іншим прикладом є різдвяні колядки, де обов'язковим персонажем є чорт. У нього спеціально наряджаються, хоча в інших регіонах України подібні практики вважаються небажаними, оскільки асоціюються із накликанням злих сил і нещастя.

Отже, за Т. Вільчинською, для концептів «Бог» і «Богородиця» домінантною є позитивно оцінна маркованість, а для концепту «чорт» — протилежна, пов'язана переважно з негативними уявленнями українців про цього демоноперсонажа. Проте межі етноконотації є відкритими, тому будь-які зрушення ціннісних орієнтацій здатні аж до біполярності змінювати аксіологічну маркованість сакральних концептів, передусім хтонічних, зумовлюючи їхню амбівалентність [9, с. 15].

Смислова багатоплановість, ієрархічні координати, аксіологічні параметри власне сакральних концептів «Бог» і «Богородиця» та хтонічного «чорт» засвідчують їхню належність до складних інформаційно-комунікативних, архетипно-міфологічних, релігійних констант, значущих для національної культури, зокрема словесного мистецтва.

Для цієї статті такі спостереження мають важливе методологічне значення. З такої позиції доцільно шукати концепти етнокоду локальної культури не тільки в його трансляції. Етнічну культуру можна розглядати як багатовіковий архетип пізнання. Це величезне сховище відомостей про навколишній світ. Інформація, закладена в релігійний чинник, проникає в усі виміри духовного життя етносу, формуючи його через пізнавальні та загально психологічні вияви, що охоплюють індивідуальну та колективну свідомість, тим самим забезпечуючи можливість трансляції.

Висновки. У результаті проведеного дослідження та особистої подорожі авторки до Карпат можна ствердити, що сакральне як екзистенція етносу охоплює сакральність ідентичності, міфологію і символіку, обряди та ритуали, релігійний чинник формування етнокоду та його трансляції. Передача етнокоду відбувається завдяки сімейним традиціям, освіті, мистецтву, а в наш час — і за посередництва медіа та інтернету. Екзистенція етносу — це буття певної групи людей, що наповнене унікальністю сакрального, сконцентрованого у релігійному чиннику та втіленого в етнокод. Саме він дає можливість виходу за межі кінцевості буття та трансляцію з подальшим впливом на інші культурні формації.

Література

1. Вигovskyй Л. А. Релігія як суспільно-функціонуючий феномен: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: спец. 09.00.11 «Релігієзнавство» / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. Київ, 2005. 34 с.
2. Вільчинська Т. П. Розвиток концептосфери сакрального в українській поетичній мові XVII–XX ст.: автореф. дис. ... д-ра філолог. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут філології. Київ, 2009. 38 с.
3. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2010. 576 с.
4. Лозко Г. С. Українське народознавство. Тернопіль, 2011. 512 с.
5. Матвєєва Л. А. Культурологія. Київ: Либідь, 2005. 512 с.
6. Орїон Я. Голос предків // Дім і Сім'я. 2015. № 4(101). С. 22–28.
7. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія 2006», 2011. 352 с.

8. Теоретичні основи країнознавства: підручник / Н.В. Антонюк, М.П. Мальська, Ю.С. Занько, Н.М. Ганич. Київ: Знання, 2011. 326 с.
9. Філософія / А.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко. Київ: Вікар, 2011. 455 с.
10. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Київ: КНТ, 2015. 396 с.
11. Шелюто В.М. Проблема сакрального як світоглядна проблема // Наука. Релігія. Суспільство. 2010. №4. С. 94–101.
12. Encyclopedia of Philosophy / edited by D. M. Borchert. New York: Thomson Gale, 2006. Vol. 3. P.493–500.
13. Hasanov E. L. O. Ganja Sebzikar grave-yard as the historical-ethnographic source // ISJ Theoretical & Applied Science. 2020. Vol.4(84). P.357–361.
14. Lebedieva Z. ESP Writing as a practical mean of cultural communication between Ukrainian music teachers and Chinese students // Cases on error analysis in foreign language technical writing, edited by N. Lebedeva. IGI Global Scientific Publishing, 2023. P. 187–206. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6222-5.ch008> (access date: 09.09.2025).
15. Pedziwiatr K. J. Musical influence and propaganda during the Russian-Ukrainian war: Master's Thesis. University of Lousvillr School of Music, 2025. 191 p.
16. Savchuk I., Bilyanska T. Bandura in the late 1990s and early 2000s compositions by Maryna Denysenko: Genre and Stylistic Context of Ideas // Artistic Culture. Topical Issues. 2023. Vol. 19(1). P. 80–98.

References

- Antoniuk, N. V., Malska, M. P., Zanko, Yu. S., & Hanych, N. M. (2011). *Teoretychni osnovy krainoznavstva: pidruchnyk* [Theoretical foundations of regional studies: A textbook]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Borchert, D. M. (ed.). (2006). *Encyclopedia of Philosophy*. New York: Thomson Gale. Vol. 3, 493–500.
- Hasanov, E. L. O. (2020). Ganja Sebzikar grave-yard as the historical-ethnographic source. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 4(84), 357–361.
- Huberskyi, L. V., Nadolnyi, I. F., & Andrushchenko, V. P. (2011). *Filosofia* [Philosophy]. Kyiv: Vikar [in Ukrainian].
- Khamitov, N., Harmash, L., & Krylova, S. (2015). *Istoriia filosofii: problema liudyny ta yii mezh. Vstup do filosofskoi antropologii yak metaantropologii* [History of Philosophy: The problem of man and his limits. Introduction to Philosophical Anthropology as Metaanthropology]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- Kremen, V. H. (2010). *Filosofia natsionalnoi idei: Liudyna. Osvita. Sotsium* [Philosophy of the national idea: Man. Education. Society]. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].
- Lebedieva, Z. (2023). ESP writing as a practical mean of cultural communication between Ukrainian music teachers and Chinese students. In N. Lebedeva (Ed.), *Cases on error analysis in foreign language technical writing* (pp. 187–206). IGI Global Scientific Publishing. Retrieved from <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6222-5.ch008>
- Lozko, H. S. (2011). *Ukrainske narodoznavstvo* [Ukrainian ethnography]. Ternopil [in Ukrainian].
- Matvieieva, L. L. (2005). *Kulturolohiia* [Culturology]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Orion, Ya. (2015). Holos predkiv [The voice of the ancestors]. *Dim i Simia*, 4(101), 22–28 [in Ukrainian].
- Pedziwiatr, K. J. (2025). *Musical influence and propaganda during the Russian-Ukrainian war. Master's Thesis*. University of Lousvillr School of Music, 2025.
- Petrushenko, V. (2011). *Filosofskiy slovnyk: terminy, personalii, sententsii* [Philosophical dictionary: terms, personalities, maxims]. Lviv: "Mahnoliia 2006" [in Ukrainian].
- Savchuk, I., & Bilyanska, T. (2023). Bandura in the late 1990s and early 2000s compositions by Maryna Denysenko: Genre and stylistic context of ideas. *Artistic Culture. Topical Issues*, 19(1), 80–98.
- Sheliuto, V. M. (2010). Problema sakralnoho yak svitohliadna problema [The problem of the sacred as a worldview problem]. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo*, 4, 94–101 [in Ukrainian].
- Vilchynska, T. P. (2009). *Rozvytok kontseptosfery sakralnoho v ukrainskii poetychnii movi XVII–XX st.* [Development of the conceptual sphere of the sacred in the Ukrainian poetic language of the 17th–20th centuries]. [Candidate's thesis abstract, Educational and Scientific Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Kyiv [in Ukrainian].
- Vyhovskyi, L. A. (2005). *Relihiia yak suspilno-funktsionuiuchyiy fenomen* [Religion as a socially functioning phenomenon]. [Candidate's thesis abstract, H. Skovoroda Institute of Philosophy]. Kyiv [in Ukrainian].

Lebiedieva Z.

The Sacred as an Ethnic Existence and a Religious Factor in the Formation of the Ethnocode of Local Culture and Its Transmission

Abstract. The article examines theoretical approaches in Ukrainian and international scholarship to the sacred as part of the existential dimension of an ethnos and as a religious factor in the formation and transmission of the ethnocode of local culture. The study argues that research into the sacred as a mode of ethnic existence remains relevant even in a rapidly globalizing, technologically driven world. Drawing on Ukrainian scholarly sources and field observations from a research trip to the Carpathians, the article conceptualizes the sacred as a complex phenomenon that encompasses religious beliefs, cultural traditions, symbols, rituals, and values transmitted across generations. The analysis demonstrates that the sacred plays a significant role in shaping and preserving ethnic culture, contributing to its sustainability and adaptability in a changing sociocultural environment. The study posits that the existence of an ethnos includes the cultural, social, historical, and linguistic dimensions of an ethnic community, encompassing both tangible and intangible elements such as traditions, customs, language, and identity. Key factors in preserving ethnic continuity include education, maintaining language and cultural practices, and contemporary forms of digital communication. The article argues that the sacred, concentrated in religious practices and embodied in the ethnocode of a community, functions as a source of cultural continuity capable of extending its influence beyond immediate temporal boundaries and shaping broader cultural formations.

Keywords: the sacred, existence, ethnos, religious factor, ethnocode, local culture, traditions.

Стаття надійшла до редакції 07.07.2025

Стаття прийнята до друку 14.08.2025

Дата публікації: 30.12.2025